

Strafhof in Den Haag speelbal bij verkiezingen in Kenia

2 maart 2013

De nabestaanden van de 37 Kikuyu's willen een monument oprichten op het erf van de kerk in Kiambaa waarin hun familieleden op 1 januari 2008 werden verbrand door leden van de rivaliserende Kalenjinstam. De Kalenjins weigeren en alleen de graven, vele gemarkeerd als "onbekend", herinneren aan het bloedbad dat symbool kwam te staan van het door stamhaat ingegeven geweld vijf jaar geleden.

"In mijn kerk verbrandden Kalenjins Kikuyu's. Je kunt de Kalenjins niet vertrouwen", zegt pastoor Paul Karanja, een Kikuyu. Hij wil bestraffing voor de moordenaars van zijn kerkgangers. "Het ICC, het Internationale Strafhof in Den Haag, is goed", zegt hij en voegt daar onmiddellijk aan toe: "maar niet voor Uhuru Kenyatta. Uhuru is onze Messias. Hij redde ons Kikuyu's door het tegen de Kalenjin op te nemen".

Rond Kiambaa leven Kikuyu's en Kalenjins gescheiden van elkaar. Over de ware toedracht van de tragedie op 1 januari 2008 wordt gezwegen als het graf. De Kalenjinvrouw Mary Rona wijst naar de akkers een paar honderd meter verderop van de Kikuyu's. Ze bagatelliseert de moordpartij. "Ze zeggen daar dat Kalenjins de Kikuyu's in de kerk in brand staken. Onzin, het betrof een ongelukje met een gasfles in de kerk".

De waarheid over het verkiezingsgeweld waardoor Kenia weken lang op de rand van de afgrond balanceerde in 2008 is even als de gedenktekens op de graven nog "onbekend". De rol van het ICC die moest helpen de waarheid boven tafel te krijgen is omstreden geraakt. In de aangewakkerde passies tussen de rivaliserende partijcoalities bij de campagnes werd het ICC speelbal.

Kalenjinmilitie in 2008 bij Burned Forest, in de buurt van Kiambaa. Foto's Patrick Wiggers

Drie uur rijden van Kiambaa ligt in de rollende heuvels het stadje Njoro. Kamendi Wainana, een Kikuyu, wijst er naar de plaats waar zijn huis bij in 2007 werd afgebrand door jongeren van de Kalenjin. "Het ICC is een politiek instrument van de tegenstanders van Uhuru", zegt Wainana. Samuel Keini, een Kalenjin uit de buurt, valt hem bij: "Het ICC is een rechtbank van blanken, we willen er niets mee te doen hebben".

De Kikuyu's van Uhuru en de Kalenjin van Ruto bevochten elkaar in 2008 op leven en dood. Maar voor deze verkiezingen sloten ze een gelegenheidscoalitie tegen de kandidaat van de Luostam, Raila Odinga. Ruto en Uhuru zijn beiden aangeklaagd door het ICC voor het geweld in 2008. In spotprenten in de kranten worden Ruto en Uhuru stevast afgebeeld met voetboeien van het ICC. Het heeft er alle schijn van dat de twee een electoraal pact sloten om aan hun berechting in Den Haag te ontkomen.

Een keuze voor Uhuru en Ruto zal volgens Westerse ambassadeurs in Nairobi leiden tot "minimale relaties met de nieuwe regering". Kenia dreigt dan net als Soedan "een pariah" te worden.

Bij een presidentieel debat begin februari geleden op radio en tv met de acht kandidaten introduceerde de moderator het ICC "als de olifant in deze kamer". Een sip kijkende Uhuru beloofde dat hij als president het land kan besturen ook als in Den Haag zijn rechtszaak in april is begonnen. Zijn tegenstander Raila Odinga snierde daarop: "Je kunt Kenia niet vanuit Den Haag via Skype besturen".

"Wees niet vaag, ga naar Den Haag", was de slagzin van alle politici na het geweld vijf jaar geleden waarbij officieel 1300 mensen omkwamen en meer dan een half miljoen Kenianen ontheemd raakten. (het werkelijke aantal slachtoffers ligt vermoedelijk enkele duizenden hoger) De natie was geschokt en had het vertrouwen in zijn eigen rechtsbanken en zijn politieke leiders verloren. Volgens opiniepeilingen was de meerderheid van de Kenianen voorstander van het ICC. De afbeelding van aanklager Moreno Ocampo verscheen op busjes van het openbaarvervoer en in populaire songs op de radio werd hij bejubeld. Het parlement riep het ICC in om verdachten te berechten. "Dat was voor bekend werd wie het ICC zou aanklagen", zegt de consultant en activist Joseph Omondi in de stad Nakuru. "Iedereen had verwacht dat president Kibaki en toenmalig oppositieleider Odinga in de beklagdenbank zouden komen. Maar toen Ocampo voor lagere politici koos, wijzigden leden van de Kikuyu en Kalenjinstammen van mening. Zij gingen het ICC zien als partijdig en tegen hun stam gericht".

Joshua Nyamori werkt voor een actiegroep tegen geweld in de westelijke stad Kisumu, het centrum van Odinga's Luo stam. Volgens de peilingen wordt het net als vijf jaar geleden een nek-aan-nek race zijn. "Voor Uhuru en Ruto zijn deze verkiezingen een gevecht op leven en dood", voorspelt hij, "want als ze niet winnen wacht hen een lange celstraf in Den Haag". Uhuru heeft de afgelopen weken aan populariteit gewonnen onder zijn eigen Kikuyu's juist vanwege de aanklacht van het ICC. "Politiek in Kenia vindt plaats op basis van stammen. Wij geloven in leiders die helden zijn", vertelt Joshua. "In de oude stamtradities maakt een leider zich geliefd door ten strijde te gaan tegen een naburige stam om vervolgens gewond naar huis terug te keren. Dat is precies wat er met Uhuru is gebeurd".

Voorstander van het ICC wijzen dergelijke tribale sentimenten van de hand. "Het ICC is het beste wat er met Kenia in de laatste vijftig jaar is gebeurd", stelt de activist en consultant Omondi in Nakuru. "Kenia leidt sinds zijn onafhankelijkheid onder straffeloosheid. Het ICC doorbreekt die cyclus", stelt hij. "Corruptie politici grijpen stamsentimenten aan om verkiezingen te winnen. Zij houden hun aanhang voor dat als ze winnen hun stam de meeste rijkdom land toekomt. Daarom zijn Kenianen zo vol passie over verkiezingen en vindt er geweld plaats. Nu het ICC Kenia nauwlettend in de gaten houdt, is de kans op geweld afgenomen".

Een advocaat in Eldoret die anoniem wil blijven meent het tegendeel. "Het is ironisch. Het ICC moest geweld voorkomen maar de spanningen zijn juist toegenomen. De tegenstellingen zijn aangescherpt. Het ICC faalt omdat zijn rechtsgang zo traag is. Waarom kan de rechtszaak pas beginnen nu er weer verkiezingen zijn? Kenia verkeert in een luwte voor de storm en dat is de schuld van het ICC".

KENIANEN MOETEN ZES KEER STEMMEN

Kenianen moeten vier maart zes keer stemmen: voor president en nationaal parlement, voor het parlement van zijn deelstaat en zijn plaatselijke kiesdistrict, voor deelstaatgouverneur en een vrouwenzetel. De belangrijkste race is voor president, die met meer dan 50 procent van de stemmen wordt gewonnen. De uitslag van de presidentsverkiezingen zal als eerste worden bekendgemaakt. Er wordt dit keer deels elektronisch geteld, wat de kans op fraude moet verminderen. Het geweld brak eind 2007 uit nadat was gebleken dat er stevig was gesjoemeld met de uitslag. Net als nu was het toen een nek-aan-nek race.

Er doen acht kandidaten mee. De belangrijkste zijn Uhuru Kenyatta(52) en Raila Odinga(68). Odinga was premier in de coalitieregering die na het geweld bij de omstreden verkiezingen in 2008 werd gevormd, Kenyatta vicepremier en minister van financiën. Hun vaders, president Jomo Kenyatta en oppositieleider Oginga Odinga, waren vanaf de onafhankelijkheid 50 jaar geleden al rivalen. Derde belangrijke kandidaat is Musalia Mudavedi(52), een voormalige vicepresident en minister van financiën.

Hoewel Kenia de afgelopen tien jaar enorm is gemoderniseerd zijn de stamtegenstellingen groot en zijn sinds 2007 zelfs groter geworden. Ook dit keer wordt er vermoedelijk door de meerderheid van de kiezers op stambasis gestemd. De Kikuyu's van Uhuru vormen volgens een volkstelling van 2010 17 procent van de ongeveer 40 miljoen Kenianen. De Luo's van Odinga 10 procent en de Luhya van Mudavadi 13 procent. De Kalenjin, die een electoraal pact met de Kikuyu's vormden, 12 procent. Sinds de onafhankelijkheid waren de twee Kikuyu presidenten Kenyatta en Kibaki aan de macht en 24 jaar lang Daniel arap Moi, een Kalenjin.

Kenia heeft de grootste economie van Oost Afrika. De hele regio, tot aan Oost Congo, importeren hun goederen via de Keniase havenstad Mombasa. Het blokkeren van hoofdwegen door betogers en jongerenmilities tijdens de vorige verkiezingen liederde tot tekorten in buurlanden. Vele internationale organisaties, zoals de Milieuorganisatie van de VN, zetelen in de hoofdstad Nairobi. Kenia vervult(samen met Ethiopië) een sleutelrol in de bestrijding van internationaal terrorisme en stuurde soldaten naar Somalia om de terreurgroep Al Shabaab te bestrijden.

Eerst gepubliceerd op 25-2-2013